

Pozvanie za históriou mesta Budapešť

BUDAPEŠT

Cestovná kancelária eridar Vás srdečne pozýva
do Budapešti - PERLY DUNAJA

Termín:

11.12.2021

Vianočné trhy

26 EUR / osoba

doprava, prehliadka mesta

(odchod z Bratislavy o 7.00hod./ podľa dohody SENEK V prípade záujmu 2 dni/ 74EUR

Prihláste sa na tel. č. 0905 743 908

alebo na e-mail: vlahyova.e@gmail.com

Doprava: klimatizovaným autobusom

Program: **Vianočná pohoda, punč, poznanie a dobrá nálada**

Po príchode do Budapešti zastávka na vrchu **Gellért**, ktorý bol prehlásený chránenou prírodnou rezerváciou a v roku 1851 tu bola postavená vojenská pevnosť, ktorá sa volá Citadela. Z vyhlídkovej terasy sa ponúka najúplnejšia panoráma celého mesta. Prehliadka najznámejších pamiatok maďarského hlavného mesta **Budapešti** – *Námestie hrdinov, Milénium, bulvár Andrássy út, Kossuthovo námestie - budova Parlamentu, Bazilika sv. Štefana, presun na Budín - hradná štvrť, Matejov kostol, Rybárska bašta a Kráľovský palác*

Voľný program, vianočné nákupy, posedenie s priateľmi-vianočný punč, odchod na Slovensko cca o 20.00hod. - 21.00 hod podľa dohody skupiny

Predpokladaný príchod vo večerných hodinách

V cene zájazdu je zahrnuté:

doprava klimatizovaným autobusom, pobytový poplatok, prehliadka mesta

V cene zájazdu nie je zahrnuté:

komplexné cestovné poistenie (KOOPERATIVA 2 EUR na osobu na deň (dobrovoľné)

Zmena programu vyhradená

Rímske obdobie

Už v 1. stor. pred Kr. pri prameňoch na úpätí Gellértovho vrchu sídlili Kelti. Okolo roku 89 založili Rimania severne od dnešného centra osadu Aquincum. Na ochranu tunajšieho prechodu cez Dunaj zriadili aj na opačnom (peštianskom) brehu opevnenie Contra Aquincum (blízko dnešného Námestia 15. marca). V Aquincu bola umiestnená vojenská posádka a roku 106 sa stalo hlavným mestom provincie *Pannonia Inferior*. Vo svojej dobe išlo o dosť veľké sídlo; počet obyvateľov sa odhaduje na 20 000. Úpadok Rímskej ríše a obdobie sťahovania národov znamenali tiež vyludnenie Aquinca. V Panónii sa vystriedali Huni, Ostrogóti, Longobardi, Avari, Slovania/Starí Slováci (v 9. stor. súčasť Nitrianskeho kniežatstva a Veľkej Moravy) a nakoniec začiatkom 10. stor. sa tu usadili Starí Maďari.

Stredoveké mesto

Budín - hlavné mesto Uhorska v korvínovskej dobe

Keď sa začiatkom 10. storočia v Panónii usadili Starí Maďari, stal sa jedným z ich oporných bodov Budín (neskôr Starý Budín, po maďarsky *Óbuda*, po nemecky *Alt-Ofen*) na pravom brehu Dunaja v tesnom južnom susedstve niekdajšieho Aquinca. Pôvod názvov sa vykladá rôzne - buď z mena Arpádovho mladšieho brata Búdu alebo zo slovanského výrazu znamenajúceho budova, príbytok. V neskorších dobách bol Budín jedným zo sídiel uhorských panovníkov (vedľa Ostrihomu (*Esztergom*) a Stoličného Belehradu (*Székesfehérvár*). Počas povstania proti christianizácii a proti nemaďarskému kráľovi Petrovi Orseolovi bol v roku 1046 na kopci pri Budíne zabitý čanátsky biskup Gerard (po maďarsky *Gellért*). Gerardov vrch (*Gellérthegy*) nesie dodnes jeho meno.

Na ľavom brehu sa Pešť po prvýkrát spomína v roku 1148; samotné osídlenie však je určite už slovanského pôvodu, ako o tom svedčí meno („*pec, peč*“) - pre vápenné pece. Ešte v stredoveku sa týmto názvom označoval aj Budín, z čoho pochádza jeho nemecký názov *Ofen* (pec).

Rozvoj mesta v roku 1242 narušil mongolský vpád do Uhorska, ktorý spustošil celú stredovýchodnú Európu. Uhorský kráľ Belo IV. následne prikázal stavať po celej krajine pevné kamenné hrady. Jedna z takýchto silných pevností vyrástla na vysokom kopci južne od (Starého) Budína, dnešnom Hradnom vrchu (*Várhegy*). Od roku 1261 tu až do 16. storočia sídlili uhorskí králi. Okolo nového hradu sa čoskoro rozrástlo mesto, ktoré prevzalo názov Budín od staršieho sídla v severnom susedstve.

Obdobie rozkvetu

Socha Mateja Korvína na hradnom nádvorí

Budín aj Pešť rozkvitali najmä za vlády Žigmunda Luxemburského (zriadenie univerzity 1395) a Mateja Korvína (prvá kníhtlačiareň 1473). Prevažne na budínskom hrade sídlili aj v rokoch 1490 až 1526 českí králi Vladislav a Ľudovít. Za vlády Jagelovcov malo budapeštianske trojmestie okolo 25 - 30 000 obyvateľov a patrilo spolu s Prahou, Viedňou a Krakovom k najväčším sídlam strednej Európy. Mesto bolo dôležitým strediskom obchodu s dobytkom a vínom.

Turecká nadvláda

Hrobka tureckého derviša Güla Babu

Po víťazstve v bitke pri Moháči v roku 1526 Turci čoskoro ovládli veľkú časť Uhorska. Budín sa od roku 1541 na jeden a pol storočia z metropoly uhorského štátu stal provinčným mestom - sídlom budínskeho pašalíka. Hlavným mestom Uhorska sa stala Bratislava. Mnohé kostoly boli zmenené na mešity alebo zbúraných, veľký počet nemeckých a maďarských mešťanov odišiel. Namiesto nich sa v Budíne a okolí hojne usadzovali Srbi, Arménci a Gréci. Najviac Srbov žilo v štvrti Taban, južne od hradu. Dodnes srbskú minulosť v Budapešti, Szentendre a inde v okolí pripomína mnoho pravoslávnych kostolov alebo miestne názvy začínajúce na *Rác* (*Rác* je staré maďarské označenie Srbov). Aj po Turkoch stále možno nájsť stopy - moslimským pútnickým miestom je dodnes mauzóleum derviša a básnika Güla Babu (*Gül Baba Türbe*) zo 40. rokov 16. storočia v štvrti Rózsadomb severne od hradu. Mnohé dodnes fungujúce kúpele pochádzajú ešte z čias tureckého panstva.

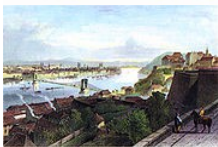
Pod habsburskou vládou

Oslobodenie Budína od Turkov(1686)

Až v roku 1686 Budín po ťažkom šesťtyždňovom obliehaní dobylo habsburské vojsko. Mesto sa z vojen čoskoro spamätalo a opäť začalo rásť.

Ku koncu 18. storočia mali tri mestá dohromady vyše 40 000 obyvateľov, ale stále nezískali väčší medzinárodný význam. Až v roku 1703 sa Budín aj Pešť stali slobodnými kráľovskými mestami. Roku 1777 sem bola premiestnená Trnavská univerzita a roku 1783/4 z Bratislavy centrálné uhorské úrady Uhorská miestodržiteľská rada a Uhorská komora. V prvej polovici 19. storočia sa mesto stalo sídlom silnejšieho maďarského národného obrodenia (vznik Maďarskej akadémie vied, Maďarského národného múzea), ale súčasne sa tu aktivizovalo aj národné hnutie Slovákov (založený Spolok milovníkov reči a literatúry slovenskej) a Srbov (založená Matica srbská). V roku 1848 sa Pešť a Budín stali hlavným mestom Uhorska namiesto Bratislavy. V 60-tych rokoch sa Budapešť stala aj centrom vydávania periodickej tlače v Uhorsku. Vychádzali tu aj významné slovenské noviny ako Pešťbudínske vedomosti (1861 - 1870), Bobulove Slovenské noviny (1868 - 1875), vládne Slovenské noviny (1886 - 1918), Hodžov Slovenský týždenník (1900 - 1915) a rôzne slovenské časopisy.

Budín a Pešť v roku 1850

Na modernizácii Pešti a Budína mal veľkú zásluhu gróf Štefan Sečení, napríklad inicioval postavenie prvého (reťazového) mosta cez Dunaj, ktorý dnes nesie jeho meno. Za maďarskej revolúcie v rokoch 1848/1849 boli tri mestá nakrátko zjednotené, ale po potlačení povstania bolo toto nariadenie odvolané, ba čo viac, na Gellértovom vrchu vyrástla mohutná citadela, ktorej delá mali zastrašiť vzdorujúcich Maďarov. O to väčšie bolo nadšenie, s akým bola čoskoro po rakúsko-uhorskom vyrovnaní roku 1867 zbúraná. Teraz, keď bola uznaná existencia maďarského štátu, už nič nebránilo zjednoteniu miest. Pešť, Budín a Starý Budín boli zlúčené 1. január 1873.

Expandujúca metropola

Najmä Pešť sa rýchlo premenila na európske veľkomesto súperiace s Viedňou. Vyrástli široké bulváre a predmestia so zelenými parkmi. Veľkorysá výstavba vyvrcholila v roku 1896 oslavami tisícého výročia maďarského „zaujatia vlasti“. Počet obyvateľov Pešti počas 19. storočia vzrástol dvadsaťnásobne. Okrem Maďarov tvorili značnú časť obyvateľstva Nemci a Židia, veľký bol aj príliv Slovákov a príslušníkov iných národností z celej krajiny. Na konci 19. storočia tvorili Slováci podľa oficiálnych údajov až vyše 100 000 obyvateľov, čím bola Budapešť paradoxne najväčším „slovenským“ mestom v Rakúsko-Uhorsku, vrátane Slovenska.

Medzivojnové obdobie

Porážka v prvej svetovej vojne a rozpad Rakúsko-Uhorska znamenali ťažký otras (v roku 1919 sa dokonca moci v krajine nakrátko chopili komunisti - Maďarská republika rád). Rozpadom Uhorska vznikli nástupnícke štáty: Slovensko (spolu s Podkarpatskou Rusou spoluvytvárajúca časť nového Česko-Slovenska), Chorvátsko (v rámci Kráľovstva Srbov, Chorvátov a Slovincov), územné časti Sedmohradsko a Vojvodina sa stali súčasťou Rumunska, resp. Kráľovstva SHS a prvý historický národný štát Maďarov - Maďarské kráľovstvo, ktorého metropola bola teraz čiastočne nadbytočnou hlavou na malom tele. Napriek tomu však rozvoj Budapešti pokračoval. Pribúdali rozsiahle predmestia bežných obytných domov; objavila sa aj hodnotná urbanistické riešenie, ako Wekerleho sídlisko (*Wekerle Telep*) z 20. rokov. V roku 1930 prekročil počet obyvateľov hranicu jedného milióna.

Druhá svetová vojna

Prenasledovanie Židov počas nemeckej okupácie Maďarska 1944-1945

Druhá svetová vojna v meste zanechala obrovské škody. Aj napriek úsiliu, ktoré na ich záchranu vyvinul švédsky diplomat Raoul Wallenberg, bola väčšina tunajších Židov odvečnená do vyhladzovacích táborov. V roku 1944 ustupujúca nemecká armáda vyhodila do povetria všetky mosty cez Dunaj a nasledujúcich 6 mesiacov sa zúrivo bránila na pravom brehu. Najmä Hradná štvrť bola delostreleckou paľbou takmer zrovnaná so zemou. Počas niekoľkých rokov po oslobodení boli najhoršie rany zahojené.

Po vojne znovupostavený Alžbetin most z roku 1965 Za komunistickej vlády

V roku 1950 bolo zavedené dodnes platné správne členenie mesta. Na jeseň 1956 sa práve Budapešť stala centrom revolúcie, ktorá sa pokúsila o odstránenie komunistickej moci. Ľudové povstanie bolo krvavo potlačené sovietskymi tankami. Konsolidovaný režim Jánoša Kádára od 60. rokov podnikol určité liberálne ústupky, kvôli ktorým si vyslúžil prezývku „gulášový socializmus“. V polovici 80. rokov dosiahla Budapešť najväčší počet obyvateľov (2,1 milióna); od tej doby sa toto číslo pomaly znižuje. V súčasnosti tu žije takmer 1,7 milióna obyvateľov. Komunistickú éru definitívne ukončili slobodné voľby 1990.

Historické pamiatky

Budova Parlamentu v noci Országház (Parlament)

Budova maďarského parlamentu bola postavená v rokoch 1885 až 1902 podľa plánov architekta Imricha Steindla. Svojou veľkosťou vyjadrovali silu Uhorského kráľovstva a veľmi pripomínali budovy britského parlamentu. Návštevníka zaujmú najmä neogotické vežičky, ktoré svojou štíhlosťou a krásou pripomínajú gotické prvky britského parlamentu. O monumentálnosti stavby svedčí aj fakt, že v budovách parlamentu je 691 miestností a skoro 20 kilometrov schodísk. Na stavbe budov maďarského parlamentu sa podielali aj slovenskí murári a majstri, hlavne z Liptova.

Bazilika svätého Štefana

Bazilika sv. Štefana

Szent István Bazilika - je najväčším rímskokatolíckym chrámom v Budapešti. Nachádza sa v peštianskej časti Lipótváros a jej obrovskú monumentálnu kupolu vidieť z veľkej diaľky. Je vysoká 96 metrov, čo má aj svoj historický význam. Pripomína milénium príchodu maďarských kmeňov do Podunajska v roku 896. Chrám bol postavený v rokoch 1851 až 1905. Do chrámu sa zmestí až 8500 návštevníkov.

Námestie hrdinov

Námestie hrdinov, detail

Je to obrovské námestie, ktoré je známe najmä Pamätníkom milénia. Tento pomník pripomína milénium príchodu Maďarov do Karpatskej kotliny. Jadrom pamätníka je 36 metrov vysoký stĺp, na vrchole ktorého stojí postava archanjela Gabriela, ktorý sa podľa legendy v sne zjavil uhorskému kráľovi Štefanovi a ponúkol mu kráľovskú korunu. Vedľa piedestálu sedí na koni vojvodca Arpád a sedem kmeňových náčelníkov, ktorí priviedli staré maďarské kmene do novej vlasti. V polkruhovej kolonáde sa nachádzajú významné postavy maďarskej histórie na čele s uhorským kráľom Štefanom. Námestie sa stalo miestom, kde sa stretávajú maďarskí nacionalisti.

Múzeum výtvarného umenia

Je to neoklasicistická budova, ktorá sa nachádza na Námestí hrdinov oproti Palácu umenia. V múzeu sa nachádzajú historicky cenné zbierky od egyptského umenia až po umenie dvadsiateho storočia. Návštevník môže vidieť aj diela talianskych, španielskych, nemeckých či holandských majstrov. Za pozornosť stoja najmä majstrovské diela španielskeho barokového maliara El Greca, ale aj skvosty francúzskych impresionistov (Cézan, Monet, Renoir, ...)

Vajdahunyad

Táto stavba sa nachádza v známom mestskom parku (Városliget), ktorý sa rozkladá na ploche 101 hektárov. Začal sa budovať v 19. storočí a sprístupnený verejnosti bol v roku 1896 pri oslavách milénia. Hrad Vajdahunyad (napodobninenina historickej stavby zo sedmohradského mesta Hunedoara) bol pôvodne postavený ako kulisa pri mileniárnych oslavách a až neskôr bol prestavaný do trvalej podoby. V budove sídli Maďarské poľnohospodárske múzeum.

Maďarské národné múzeum (Magyar Nemzeti Múzeum)

Maďarské národné múzeum

Neoklasicistická stavba s korintskými stĺpmi, ktorá sa nachádza na tzv. Malom bulváre. V budove sa nachádzajú kráľovské korunovačné klenoty a iné exponáty, ktoré sa týkajú histórie Karpatskej kotliny. Mnohé pamiatky pochádzajú z územia dnešného Slovenska.

Citadela

Postavili ju Habsburgovci po porážke uhorskej revolúcie 1848/1849. Je to strategický bod nad celou Budapešťou. Počas druhej svetovej vojny sa tu odohrávali tvrdé boje medzi nemeckou a sovietskou armádou. Víťazstvo sovietskej armády nad Nemcami pripomína Pamätník oslobodenia, ktorý vidieť zo všetkých strán mesta. Obyvatelia ho však vnímajú ako symbol sovietskej okupácie.

Chrám kráľa Mateja

Nachádza sa na budínskej strane Dunaja na Hradnom vrchu. Chrám sa elegantne vypína nad historickou časťou mesta a je dôležitým orientačným bodom v Budíne. Pôvodný chrám bol postavený v 13. storočí, počas tureckej okupácie bol prestavaný na mešitu a počas oslobodzovacích bojov na konci 18. storočia bol vážne poškodený. Po oslobodení mesta od Turkov sa stal opäť rímskokatolíckym chrámom a bol prestavaný v barokovom štýle. V roku 1867 tu bol korunovaný František Jozef I. za uhorského kráľa. V rokoch 1873 až 1896 sa uskutočnila jeho rozsiahla rekonštrukcia do novogotickej podoby. V interiéri chrámu sa nachádza krásna Loretánska kaplnka so sochou Panny Márie z červeného mramora. Na východnej strane je vchod do krypty a múzea, kde môžeme vidieť skvosty stredovekého sakrálneho umenia z územia Uhorska (relikvie, monštrancie, obrazy, rúcha, ...). Pred chrámom si môžeme všimnúť morový stĺp, ktorý je spomienkou na morovú epidémiu z 18. storočia.

Rybárska bašta (Halászbástya)

Pomník kráľa Štefana pred Rybárskou baštou

Jedna z najznámejších pamätihodností Budína. Je postavená na hradných hradbách. Pomenovaná je podľa rybárov (maď. *halász* znamená 'rybár'), ktorí v 18. storočí bašty bránili. V podstate však ide o neohistorickú stavbu z obdobia milierárnych osláv (neogotika, 1905). Napriek tomu patrí k najrušnejším miestam v Budíne s nádherným výhľadom na Dunaj a peštiansku časť mesta (hl. budovy Parlamentu). Neďaleko sa nachádza aj jazdecká socha zakladateľa Uhorského kráľovstva - sv. Štefana. Bašta a jej okolie dýchajú umeleckým duchom (pouliční hudobníci, maliari, ...). Pri pohľade na západ môžeme zbadáť zrkadlovú fasádu známeho budapeštianskeho hotela Hilton, ktorý vznikol prebudovaním staršieho sakrálneho objektu. Stavba je perfektným prepojením stredovekej architektúry s moderným umením.

Aquincum

Pamiatka na časy Rímskeho impéria, miesto obrovského množstva archeologických nálezov rímskeho akvaduktu, amfiteátra aj obytných domov. Ruiny rímskych stavieb zostali dlho nepovšimnuté. Až v tridsiatych rokoch 19. storočia sa začalo s ich reštaurovaním.

Sečénihó kúpele (Széchenyi fürdő)

Vidám park

Jedna z najpopulárnejších atrakcií Budapešti. Ide o staromódny park, ktorý má charakter púťovej zábavy. Nájsť tu možno klasické kolotoče, čertovo koleso, elektrické autíčka, strelnice a iné klasické púťové zábavy a atrakcie. Neďaleko parku sa nachádza známa zoologická záhrada s prekrásnym secesným vchodom a ešte známejšie kúpele Szechenyi.

Doprava

Nyugati pályaudvar - Západná železničná stanica

Do Budapešti

Vlakom sa možno dostať do Budapešti na niekoľko staníc. Najdôležitejšími sú Nyugati pályaudvar (Západná železničná stanica) a Keleti pályaudvar (Východná železničná stanica), ktoré sa nachádzajú priamo v centre mesta.

Keleti pályaudvar - Východná železničná stanica

Vlaky prichádzajúce od juhu obsluhuje Déli pályaudvar (Južná železničná stanica). Ďalšou možnosťou je príchod autobusom. Hlavná autobusová stanica je pri stanici metra Stadionok.

Autom sa možno dostať do Budapešti priamo po diaľnici. Všetky diaľnice do Budapešti M1, M2, M3 a M7 podliehajú povinnosti zakúpiť si diaľničnú nálepku. Okružná diaľnica okolo celého mesta M0 je čiastočne vybudovaná a čiastočne vo výstavbe, nie je spoplatnená. Rýchlosť mestských úsekov diaľnic je obmedzená na 60 km/hod.

Dopravná špička v Budapešti je značným problémom. Najmä ranné špičky počas pracovného týždňa alebo piatkové poobedňajšie zápchy na výpadovkách sú časté.

Letisko Budapešť-Ferihegy je jediným medzinárodným letiskom v Budapešti a hlavným leteckým hubom pre celú krajinu. Nachádza sa v juhozápadnej časti mesta, v obvode XVIII. v mestskej časti Pestszentlőrinc. Nízkonákladové letecké spoločnosti okupujú prevažne starší terminál Ferihegy 1, modernými terminálmi sú Ferihegy 2A a 2B, odkiaľ sa odbavujú cestujúci tradičných spoločností na európskych i transatlantických linkách. Letisko je svojou polohou a najnovšie napojením na diaľničnú sieť atraktívne pre časť slovenských cestujúcich z južných, juhovýchodných a východných oblastí štátu.^[2]

Terminál 2B medzinárodného letiska Ferihegy

V stredoeurópskom meradle však výrazne zaostáva v počte odbavených cestujúcich za viedenským letiskom Schwechat a aj za pražským letiskom Ruzyně.^[3] Loďou sa dá dostať do Budapešti z Viedne i Bratislavy, prípadne z ďalších miest ležiacich na Dunaji.